

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನ :
ಇತಿಹಾಸ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ '1857ರ ಘಟನೆ' ಕುರಿತು
ಶಿಕ್ಷಕರೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಒಂದು ಸಂವಾದ

- ಸಂಜಯ್ ಡ್ಯಾನಿಯಲ್

ಲೇಖನದ ಸಾರಾಂಶ

ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನ ನೀರಸವಾದದ್ದು, ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಒಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ಸಾವು-ನೋವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಆದ್ಯತೆ ಘಟಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ಸಂಕುಚಿತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಬಹಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕಾದುದು ಏಕೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ? ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ? ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಆತನನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ಒಡ್ಡುವುದು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯನ್ನು ಎರಡು ವಿಭಿನ್ನ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನೋಡಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಕರ ತಂಡದೊಂದಿಗೆ ಕೈಗೊಂಡ ಪ್ರಯತ್ನದ ಮುಖೇನ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದ ಇತಿಹಾಸದ 1857ರ ದಂಗೆ ಅಥವಾ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯು ಒಂದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಅಧ್ಯಯನದ ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಘಟನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ (ಡಿಎಸ್‌ಇಆರ್‌ಟಿ) ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು (ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ) ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಡಿಎಸ್‌ಇಆರ್‌ಟಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು 'ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ' ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ ಇದನ್ನು 'ದಂಗೆ' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ

ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಯಾವ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಘಟನೆಯ ಕುರಿತ ಇದುವರೆಗಿನ ಇತಿಹಾಸ ಲೇಖನ ಕಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಮೂಲಕ ಬೋಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬಹುದಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಪಾಠಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದರ ಭಾಗವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ಶಿಕ್ಷಕ ಕಲಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ಬ್ಲಾಕಿನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ 13.03.2018ರಂದು ಸ್ವಯಂ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಈ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಶಿಕ್ಷಕರು 1857ರ ಘಟನೆಯ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಹದಿಮೂರು ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು. ಮೊದಲನೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಡಿಎಸ್‌ಇಆರ್‌ಟಿಯ “ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಳು” ಎಂಬ ಏಳನೆಯ ತರಗತಿಯ ಪಾಠದ ‘ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ’ (ಸಾ. ಶ. 1857-58) ಎಂಬ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಲು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಎರಡನೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿಯ ಎಂಟನೆಯ ತರಗತಿಯ ‘ಅವರ್ ಪಾಸ್ಪ್ಸ್ -3, ಭಾಗ-1’ರ ಐದನೆಯ ಪಾಠ “ವೆನ್ ಪೀಪಲ್ ರೆಬೆಲ್” (ಜನರು ದಂಗೆ ಎದ್ದಾಗ) ಅನ್ನು ಓದಲು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೂರು ವಿಚಾರಗಳೆಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಎರಡೂ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ರಚನಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡ ನಂತರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದರು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ಒಳನೋಟಗಳು

ಎರಡೂ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದ ನಂತರ ಮೊದಲನೆಯ ತಂಡ “ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ” ಪಾಠದಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಬೋಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರೂ ಮಕ್ಕಳು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ ಎಂದಿತು. ಬದಲಿಗೆ ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ ಪಠ್ಯವು ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 1857ರ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಾಠವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಮೊದಲಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿಯ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಬಳಸುವುದು ಒಳಿತು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿತು.

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾ ಎರಡನೆಯ ತಂಡವು ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿಯ “ವೆನ್ ಪೀಪಲ್ ರೆಬೆಲ್” ಪಾಠದ ವಿಷಯಗಳು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದೆ, ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮಗುವಿನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಉದಾಹರಿಸಿದರು. “ನೀವು ಕಂಪನಿ ಆರ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಪಾಯಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸೋದರಳಿಯ ಸೈನಿಕನಾಗಿ ಸೇರಬಾರದು ಎಂಬ ಕಾನೂನಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನೀವು ಯಾವ ಕಾರಣ ಕೊಡುತ್ತೀರಿ?” ಎಂಬಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಮಗು ತಾನು ಕಲಿತಿರುವುದನ್ನು ಕೇವಲ ಕಳೆದುಹೋದ ಇತಿಹಾಸದ ಘಟನೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯದೆ, ತಾನು ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಘಟನೆಯು ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಯು ಮೂಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಮೊದಲನೆಯ ತಂಡವು ಎರಡೂ ಪಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧರ್ಮ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಎರಡೂ ಪಠ್ಯಗಳ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಎಂದರು ಶಿಕ್ಷಕರು. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಗಂಧವಿಲ್ಲದ ಅನಾಗರಿಕರು ಎಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಗಳು ಭಾರತಿಯರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಭಾರತೀಯರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಒಗ್ಗಟ್ಟಾದರು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದರು. ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳ ಆಗಮನದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕುಗ್ಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ದಂಗೆಯೆದ್ದರು ಎಂಬ ವಿವರಣೆಯು ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಎರಡನೆಯ ತಂಡವು 1857ರ ಘಟನೆಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳಿಸಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ತತ್‌ಕ್ಷಣದ ಕಾರಣವನ್ನೂ ‘ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ’ (ಸಾ. ಶ. 1857-58) ಪಾಠದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ಸಂಬಂಧಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ ಸಮಗ್ರತೆಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಸಮಾಜವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಿಲ್ಲ, ಆರ್ಥಿಕತೆಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ರಾಜಕೀಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದು ಘಟನೆಯ ಕಾರಣವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸಮಗ್ರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು. ಡಿಎಸ್‌ಇಆರ್‌ಟಿಯು ಕೆಲವು ವಸ್ತುಸಂಗತಿ (ಫ್ಯಾಕ್ಟ್ಸ್)ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿಯು ವಸ್ತುಸಂಗತಿಗಳ (ಫ್ಯಾಕ್ಟ್ಸ್) ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ವಿವರಣೆ (ಇಂಟರ್‌ಪ್ರಿಟೇಶನ್)ಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿ? ಯಾರು? ಏನು? ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ? ಮತ್ತು ಏಕೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ “ವೆನ್ ಪೀಪಲ್ ರೆಬೆಲ್” ಉತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟರು.

“ವೆನ್ ಪೀಪಲ್ ರೆಬೆಲ್” ಪಾಠವು ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಮೂಲಕ ವಸ್ತುಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ಪ್ರಭುತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೋಡದೆ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿನ ಕೆಳಸ್ತರದ (ಸಬಾಲ್ವರ್ನ್) ಜನತೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವಿತವಾದ ಸೀತಾರಾಮ ಪಾಂಡೆ, ವಿಷ್ಣುಭಟ್ಟರ ಬರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾ ಇತಿಹಾಸವು ಒಂದು ಕಟ್ಟು ಕಥೆಯಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ರಚನೆಯಾದ ವಿಷಯವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿಹಾಸ ರಚನಾ ಕ್ರಮ

ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಇ. ಎಚ್. ಕಾರ್ನ ಪ್ರಕಾರ “ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಯು ಗತಕಾಲಕ್ಕೂ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಅನಂತವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆ” ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ “ವೆನ್ ಪೀಪಲ್ ರೆಬೆಲ್” ಪಾಠವು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ‘ಮಾಡಿ ಕಲಿ’ ಎನ್ನುವ (ಲೆಟ್ಸ್ ಡು) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 1857ರ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಇಂದು ಹಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೌಖಿಕ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕುಹಾಕಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

1857ರ ಸಮಕಾಲೀನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸದೆ, ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚೀನಾದಲ್ಲಿ ತೈಪಿಂಗ್ ದಂಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಎರಡೆರಡು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಶೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಗು ತಿಳಿಯಬಹುದು; ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಭಾರತ ಸ್ಥಳೀಯ ಇತಿಹಾಸವಾದರೆ ಚೀನಾದ ಇತಿಹಾಸ ಜಾಗತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೂಲಕ ಮಗು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಮೂಲಕ “ಆಧುನಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಚಲಿತ ಭಾರತದ ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಸುವುದು” ಎಂಬ ಎನ್.ಸಿ.ಎಫ್-2005ರ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರೊಸಿಜನ್ ಪೇಪರ್‌ನ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಬೇಕಿದೆ.

ಈ ಎರಡೂ ಪಾಠಗಳ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನೋಡಲಾಯಿತು. ಡಿಎಸ್‌ಇಆರ್‌ಟಿ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಠದ ಹೆಸರನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದ ಆರಂಭಿಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ “ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ” ಎನ್ನುವ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆ ನೀಡಿದೆ. ಆದರೆ ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿಯ “ವೆನ್ ಪೀಪಲ್ ರೆಬೆಲ್ (ಜನರು ದಂಗೆ ಎದ್ದಾಗ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಮಗುವಿಗೆ ವಿವಿಧ

ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಡಿಎಸ್‌ಇಆರ್‌ಟಿ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಏಕ ತೀರ್ಮಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರೆ ಮಗುವಿಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದಂತಾಗುವುದು.

ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ವಾದವು ಇತಿಹಾಸದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಡಿಎಸ್‌ಇಆರ್‌ಟಿ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಲು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. 1857ರ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳ ಜೊತೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಗಮನದ ನಂತರ ಆದ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಭೂಕಂದಾಯ ನೀತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ತಾಲೂಕುದಾರರ ಮತ್ತು ಜಮೀನ್ದಾರರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ವರಮಾನ ಮೂಲವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಲಭೆ ಉಂಟು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದರು ಎಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಯನವು ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಛಿದ್ರಗೊಂಡ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

1857ರ ದಂಗೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣ

ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ ಪಠ್ಯವು 1857ರ ದಂಗೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ರೈತನು ನೋಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಗ್ರಹಿಕೆಯೇನು? ರಾಜನಿಗಿರುವ ನಿಲುವೇನು? ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ, ಮಗು ಒಂದೇ ಆಯಾಮದಿಂದ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೆ ಬಹು-ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದ ರೈತರಿಗೂ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರದ ಆಸೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಅಧಿಕಾರದ ಹಪಾಹಪಿಯಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿನ ಅಗತ್ಯತೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಮಗು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಹಂದಿ ಮತ್ತು ದನದ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಸವರಿದ ಮದ್ದುಗುಂಡನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಬಾಯಿಂದ ಹೊರತೆಗೆಯಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದುದೇ ದಂಗೆಯ ತತ್ಕ್ಷಣದ ಕಾರಣ ಎಂದು ಬಹುತೇಕರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬಹದ್ದೂರ್ ಷಾ ಜಫರ್‌ನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಜಾತ್ಯತೀತ ದೊರೆಯನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ? ಅಥವಾ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಮರಳಿ ಸಿಗುವುದೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಷಾನನ್ನು

ಬೆಂಬಲಿಸಿದರೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಲು, ಮರಾಠರು ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮೊಗಲರೊಂದಿಗೆ ಬಹುತೇಕ ಕಾದಾಡಿದರೂ, ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠರ ನಾನಾಸಾಹೇಬನು ಮೊಗಲ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಷಾನ ಅಧೀನತೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಅವರ ಅಧಿಕಾರದ ಹಪಾಹಪಿತನವು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ರಾಣಿಯು 1857ರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ 'ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಆಕ್ರಮಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರೂ ಸಹ ಭಾರತದ ಜನರು ಅಂದಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಭರವಸೆಗಳಿಗೆ ಮಣಿದು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕತೆಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಧುನಿಕ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟರೋ? ಅಥವಾ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಹುಸಿ-ಭರವಸೆಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾದರೋ? ಎಂಬ ಕನಿಷ್ಠ ಯೋಚನೆ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಆನಂದ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು "1857 ಆಂಡ್ ಬೆಂಗಾಲ್" ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಹೊಸ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿಯನ್ನು ನಾವು 1857ರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಮುಖಂಡಳೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದೇವೆ ಮತ್ತು ಹಲವು ಬಾರಿ ಭಾರತ ದೇಶದ ಸಮಕಾಲೀನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅವಳು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. 'ರಾಣಿಯು ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಬಂದೂಕು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು' ಎಂಬ ವಿವರಣೆ ಅವಳೇ ಬರೆದ ಪತ್ರಗಳಿಂದ ಬೀಳುತ್ತದೆ. 1857ರ ವೇಳೆಗೆ ಅನೇಕ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣ ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಹೇರುವ ಮೂಲಕ ಅವಳನ್ನು ಒತ್ತಾಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಂಗೆಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಅವಳನ್ನು ಹತ್ಯೆಗೈಯುವುದಾಗಿ ಮತ್ತು ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸುಡುವುದಾಗಿ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿರುವುದನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಇದನ್ನು ಯಾವ ಇತಿಹಾಸಕಾರನೂ ದಂಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವಾಗ ಬರೆದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ರಾಣಿಯು ಬರೆದಂತಹ ಅದಷ್ಟೋ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಆನಂದ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಟಿ. ಎ. ಮಾರ್ಟಿನ್‌ರವರು ರಾಣಿಯ ದತ್ತುಪುತ್ರನಾದ ದಾಮೋದರರಾವ್‌ಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯು ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾ "ರಾಣಿಯನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸ್ನೇಹಿತೆ ಮತ್ತು ಅವಳು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಳು" ಎಂಬುದನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಆಧಾರಗಳು, ರಾಣಿಯು 1857ರ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ಘಟನೆಗೆ ಹಲವು ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದ್ದಳು ಎಂದು ತಿಳಿದವರಿಗೆ

ಆಘಾತ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ 1857ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದಂಗೆ ಎದ್ದಾಗ ರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿಯು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಎದುರು ಹೋರಾಡುವ ಬದಲು ತನ್ನ ಜನರ ವಿರುದ್ಧವೇ ದಂಗೆ ಎದ್ದಿದ್ದಳು. ಅದರಲ್ಲೂ ರುಾನಿಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಸವಾಲೊಡ್ಡಿದ್ದ ಸದಾಶಿವರಾವ್ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ರುಾನಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಯಕರುಗಳ ವಿರುದ್ಧವೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ಆನಂದ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ನೆನಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

1857ರ ದಂಗೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಶೋಷಣೆ

ಮಂಗಲ್‌ಪಾಂಡೆಯ ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಘಟನೆಯ ತಕ್ಷಣದ ಕಾರಣವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಸತ್ಯವೆ. ಆದರೆ ಮಂಗಲ್‌ಪಾಂಡೆಯ ಆಕ್ರೋಶವು ಯಾವ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು.

ಬದ್ರಿನಾರಾಯಣ್ ಅವರ 'ವಿಮೆನ್ ಹೀರೋಸ್ ಆಂಡ್ ದಲಿತ್ ಅಸೆರ್ಶನ್ ಇನ್ ನಾರ್ತ್ ಇಂಡಿಯ - ಕಲ್ಚರ್, ಐಡೆಂಟಿಟಿ ಆಂಡ್ ಪಾಲಿಟಿಕ್ಸ್' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಜನವರಿ 22, 1857ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದಲಿತನಾದ ಮಾತಾಧೀನ್ ಭಂಗಿಯು ಗ್ರೆನೇಡಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ (ಪದಾತಿವಳದ ಗುಂಪು) ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಿಪಾಯಿಯಾದ ಮಂಗಲ್ ಪಾಂಡೆಗೆ ತನಗೆ ನೀರು ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಮಂಗಲ್ ಪಾಂಡೆಯು ತನ್ನ ಲೋಟವನ್ನು ಕೆಳಜಾತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ತಾನು ಅಪವಿತ್ರಗೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಬಾಯಾರಿದ್ದ ಮಾತಾಧೀನ್ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾ, ಮಂಗಲ್ ಪಾಂಡೆಗೆ ಅವನ ಜಾತಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಒಳಜಂಬವನ್ನು ಬಿಡಲು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗೋವು ಹಾಗೂ ಹಂದಿಯ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಸವರಿದ್ದ ಹೊಸ ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಕೀಳಲೇಬೇಕು ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಜಾತಿಯನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಾಂಡೆಯು ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಪವಿತ್ರತೆಗಾಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದಳಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸೈನಿಕರು ತಾವು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಯಾರೂ ಅವರೊಡನೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅತ್ಯಪರಗುತಾರೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ತಮ್ಮ ವೈಮನಸ್ಸಿನ ಆತಂಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೆಲವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ 1857ರ ಘಟನೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಸಂಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದಾದರೆ ನಮ್ಮ ನೆಲದಲ್ಲೇ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಕೆಳಜಾತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನೀರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಿಪಾಯಿ ಮತ್ತು ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗೋಮಾಂಸದ ಕೊಬ್ಬಿನ ಅಂಶವನ್ನು ಅವನ ಸಂಗಡಗೊಂಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಜನರ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಕೆಳಜಾತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನೀರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಕಾರಣದಿಂದ 1857ರ ದಂಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಜಾತಿ-ಯುದ್ಧವಾಗಿತ್ತೇ (ಧರ್ಮ ಯುದ್ಧವಲ್ಲ) ಹೊರತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆಯಲು ಸಾರಿದ್ಧ ಯುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸಹ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮಂಗಲ್‌ಪಾಂಡೆಯ ಕಿಚ್ಚು ಮತ್ತು ಆಕ್ರೋಶ ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಗೌರವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ದಲಿತರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದ ಜನರು ಭಾರತೀಯರಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೊಂದುವುದಲ್ಲವೆಂಬುದು ಪ್ರತಿ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. “ವೆನ್ ಪೀಪಲ್ ರೆಬೆಲ್” ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಂಗಲ್‌ಪಾಂಡೆಯನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸತ್ಯ.

1857ರ ದಂಗೆ ಮತ್ತು ವರ್ಗ ಸಂಘರ್ಷ

ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಶೇಖರ್ ಬಂಡ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ತಮ್ಮ “ಫ್ರಂ ಪ್ಲಾಸಿ ಟು ಪಾರ್ಟಿಸನ್ ಆಂಡ್ ಆಪ್ಟರ್” ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 1857ರ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. “1857ರ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಸೈನಿಕರ ಬಂಡಾಯ ಎಂದು ಬಹಳ ಕಾಲಗಳಿಂದ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ದಂಗೆಯೇ ಆಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳದ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಜೊತೆ ಉತ್ತರ ಭಾರತ ಸಮಾಜದ ಹಳ್ಳಿಯ ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗವೂ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂದೂ, ಹಾಗಾಗಿ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಅತ್ಯಪ್ರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಚಾರಿಸದೆ ಕಂಪನಿಯ ಆಡಳಿತದ ಮೊದಲನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಹೇಗೆ ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗವನ್ನು ಅತ್ಯಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೂ ಆಗಿದೆ.”

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 1857ರ ಘಟನೆಗಳು ಒಂದು ವೇಳೆ ಕೇವಲ ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟವು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಮೂಲಕ ಈ ಕುರಿತ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಸಂಕುಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವರ್ಗ ಸಂಘರ್ಷವೂ 1857ರ ದಂಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿಪಾಯಿ ದಂಗೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ದಂಗೆಯು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಂಗೆಯು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ, ಪಂಜಾಬ್ ಮತ್ತು ಗೂರ್ಖ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಅದರ ಅವನತಿಗಾಗಿ ದುಡಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಬಾಂಬೆ ರೆಜಿಮೆಂಟ್‌ಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗದಿರುವುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮರೆಯಬಾರದು. ಇಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಹೆಚ್ಚು ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಬಂಗಾಳದವರೇ ಆಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ, ಅದರಲ್ಲೂ ಬಂಗಾಳದ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಕೆಲವು ಅತ್ಯಪ್ರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಹಜ

ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಸಂಬಳದ ಇಳಿತ, ಪಿಂಚಣಿಗಳ ಅಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 1856ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಅವರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ ಸಿಗಬೇಕಾದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದನ್ನು ಸಿಪಾಯಿಗಳು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದರು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಅನೇಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಜಾತಿಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಮೇಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಶೋಷಣೆ ಎಂದು ಕಂಡಿತ್ತೇ ಹೊರತು, ತಮ್ಮೊಡನೆಯೇ ಬದುಕಿದ್ದ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜನರ ನೋವುಗಳನ್ನು ಸೈನ್ಯ ಗ್ರಹಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹುಪಾಲು ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಸಮವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟ ರೈತರಾಗಿದ್ದರು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿ ಸರ್ ಜೇಮ್ಸ್ ಔಟ್‌ರಾಸಮ್ ದಂಗೆಯ ಮುನ್ನವೇ ಡಾಲ್‌ಹೌಸಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಶೇಖರ್ ಬಂಡ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಅವರು ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ: “ಔಟ್‌ರಾಸಮ್ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಸಾಯ ಕುಟುಂಬದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯವರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಯಾರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸದೆ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಕಂಪನಿ ಸೇನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ”. ಔಟ್ ಅನ್ನು ಕಂಪನಿ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೇ ಅಲ್ಲಿರುವ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಿಪಾಯಿ ರೈತರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತದ ಮೇಲಿಟ್ಟ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಇಲ್ಲಿ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಉಭಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು (ರೈತ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ) ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳ ವಿವಾದವೇ 1857ರ ನೇರ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಬೋಧನೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಿರೂಪಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

1857ರ ದಂಗೆ ಜರುಗಿದ ಸುಮಾರು 65 ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಬೃಹತ್ ಜನಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಕರೆನೀಡಿದ 1920ರ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆದಾಗ ಅಂದಿನ ಇತರೆ ನಾಯಕರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೇವಲ ಚೌರಿಚೌರ ಘಟನೆಯ ಹಿಂಸೆಯ ಕಾರಣ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಭರವಸೆ ತುಂಬಿದ್ದ ಒಂದು ಮಹಾ ಹೋರಾಟವನ್ನು ವಾಪಸು ಪಡೆಯುವುದು ಸರಿಯೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಜನರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟವೆಂಬ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದರೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ 1857ರ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಮೇಲುಗೈ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಸಹ ನಮ್ಮ ನಡೆ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸಂವಿಧಾನದ ಕಡೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ? ಅಥವಾ ಬಹದ್ದೂರ್ ಷಾ ಜಫರ್‌ನ ರಾಜ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತೋ? ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನೆ

- 1) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ನೆಲೆಗಟ್ಟು-2005, ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ
- 2) ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಪೊಸಿಶನ್ ಪೇಪರ್-2005, ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ
- 3) ಬಂದ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯ, ಶೇಖರ್, ಪ್ರಮ್ ಪ್ರಾಸಿ ಟು ಪಾರ್ಟಿಸನ್ ಆಂಡ್ ಆಫ್, ಓರಿಯಂಟಲ್ ಬ್ಲಾಕ್‌ಸೈನ್ಸ್ 2015, ಪುಟಗಳು 169-179

4) ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ, ಆನಂದ, ಬೆಂಗಾಲ್ ಆಂಡ್ 1857(ಸೆಲೆಕ್ಷನ್), ಕೆ. ಪಿ. ಬಗ್ಗಿ & ಕಂ. ಕಲ್ಕತ್ತಾ, 2013, ಪುಟಗಳು 7, 75-77

5) ನಾರಾಯಣ್, ಬದ್ರಿ, ವಿಮೆನ್ ಹೀರೋಸ್ ಆಂಡ್ ದಲಿತ್ ಅಸೆರ್ಶನ್ ಇನ್ ನಾರ್ತ್ ಇಂಡಿಯ - ಕಲ್ಕರ್, ಐಡೆಂಟಿಟಿ ಆಂಡ್ ಪಾಲಿಟಿಕ್ಸ್, ಸೇಜ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಪ್ರೆ.ಲಿ., 2006, ಪುಟ 97

ಸಂಜಯ್ ಡ್ಯಾನಿಯಲ್ : ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ಫೌಂಡೇಷನ್, ಬಲ್ಘಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ' ವಿಷಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗುರುಚೇತನ ತರಬೇತಿಯ ರಾಜ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಪರ್ಕ : sanjay.daniel@azimpremjifoundation.org